

**АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ
ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ОСІБ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**

Ярослав Баранцев

*магістрант факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Ольга Косович

*докторка філологічних наук, професор,
докторка габілітований в галузі мовознавства,
завідувачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

Одним з актуальних напрямів сучасної лінгводидактики є теорія та практика навчання іноземних мов і культур осіб з особливими освітніми потребами (ООП), що реалізується передусім у контексті інклюзивного освітнього середовища. Згідно із визначенням, наведеним у Законі України «Про освіту», інклюзивне навчання – це «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [3]. Як свідчать статистичні дані, за останні п'ять років кількість учнів з ООП в інклюзивних класах ЗЗСО збільшилася більш ніж удвічі [1], що підтверджує важливість утілення комплексної програми супроводу цієї категорії здобувачів освіти з метою надання їм рівних можливостей для розвитку, зокрема в процесі навчання іноземних мов.

У зв'язку із зазначеним необхідно звернути увагу на основні підходи до інклюзивного навчання осіб з ООП, серед яких науковці виокремлюють системний (що вможливає осмислення поетапного залучення осіб з ООП до широкого соціуму), аксіологічний (який спирається на морально-ціннісні норми як основу для розвитку інклюзивної освіти), середовщний (котрий визначає вплив соціального контексту на процес створення умов для залучення осіб з ООП до загальноосвітнього простору), командний (що враховує варіативні тактики співпраці між усіма суб'єктами інклюзивної освіти), кондуктивний (який ґрунтується на ключовій ролі родини в наданні підтримки особі з ООП), а також особистісно зорієнтований (який фокусує увагу на специфічних потребах дитини) [2, с. 11–16.].

Що стосується особливостей організації процесу навчання іноземних мов і культур в умовах інклюзивного освітнього середовища, то доцільно зауважити, що набір підходів і методів формування та розвитку іншомовної комунікативної компетентності, який має стати основою в процесі навчання осіб з ООП, містить ті з них, котрі вже традиційно знаходять використання в більшості класів; водночас варто пам'ятати, що окремі методи й форми роботи будуть більш доречними саме з огляду на наявність тих чи тих особливостей розвитку в осіб з ООП, відповідно до чого необхідне створення оптимального комплексу завдань і вправ. Це, зі свого боку, передбачає врахування основних труднощів, з якими стикаються особи з ООП під час вивчення іноземних мов, таких як засвоєння нових лексичних одиниць і граматичних конструкцій, сприймання та розуміння змісту аудіо- та відеоматеріалів тощо. Саме тому на заняттях з іноземної мови головним завданням для викладача є розвиток мислення, пам'яті, мовлення, активізація пізнавальної діяльності [4, с. 215], чому може значною мірою сприяти залучення інформаційно-комунікаційних технологій для роботи з іншомовним матеріалом.

Щодо роботи з дітьми, які мають легкі порушення слуху та легкі мовленнєві розлади, рекомендовано здійснювати розвиток їхнього фонетико-фонематичного сприймання за допомогою таких форм, методів і прийомів:

- 1) ігор на відгадування звуку, який вимовляється, по губах;
- 2) ігор і вправ на диференціацію схожих приголосних і довгих / коротких голосних звуків у словах;
- 3) написання слів, які мають складну орфографію, за зразком, пояснення їхнього значення;
- 4) використання артикуляційної, дихальної гімнастики;
- 5) використання елементів логоритміки [там само, с. 216].

Натомість, формування іншомовної комунікативної компетентності в осіб із порушенням зору мало б спиратися на виконання таких завдань, які забезпечили б роботу над розумінням і відтворенням звукового оформлення мови, а саме: перегляд відеозаписів, прослуховування і виконання пісень іноземною мовою, залучення аудіокниг на заняттях з іноземної мови, а також використання методу Пімслера (що дає змогу засвоїти цілі фрази в процесі слухання та відтворення окремих фраз) [там само, с. 217].

Не менш важливу роль в інклюзивному навчанні іноземних мов і культур відіграє оцінювання результатів, яких досягли особи з ООП. Окрім того, методисти зауважують, що в цьому контексті варто використовувати не лише формальні методи оцінювання, але й неформальні, до яких зараховують спостереження, анкетування, «storytelling», «story retelling», використання мовних зразків (language samples) тощо [5, с. 142–144].

Отже, навчання іноземних мов і культур осіб з особливими освітніми потребами перебуває в полі актуальних досліджень та ґрунтується на низці дидактичних принципів і методичних підходів. Разом із тим, навчання

іноземних мов в умовах інклюзивного освітнього середовища вимагає послідовного врахування специфічних рис осіб з ООП, на основі чого можливе з'ясування типів і видів завдань, які вчитель має використовувати задля досягнення оптимального рівня розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, з одного боку, і забезпечення рівного доступу до освіти, з іншого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклюзивне навчання. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навч.-метод. посібн. Харків: Ранок, 2019. 304 с.
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 23.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Супрун М. Навчання іноземних мов студентів з особливими освітніми потребами у ВНЗ. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія: Педагогіка*. 2022, вип. 52, т. 3. С. 213–218.
5. Rhodes R. L., Ochoa S. H., Ortiz S. O. *Assessing Culturally and Linguistically Diverse Students: A Practical Guide*. New York ; London : The Guilford Press, 2005. 234 p.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ольга Пежинська

*кандидатка філологічних наук, доцентка
доцентка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Світлана Кулик

*кандидатка наук із соціальних комунікацій
викладачка кафедри романо-германської філології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Стійкий процес неперервного вдосконалення професійних навичок та компетентностей фахівців після завершення вищої або післядипломної освіти дозволяє фахівцям підтримувати або підвищувати вимоги до професійної діяльності протягом всього їхнього кар'єрного шляху.